

GÖZLEM VE GÖRÜŞLER**Tıpta Uzmanlık Eğitiminde Türk Tabipleri Birliği'nin Rolü**

Kürşat YILDIZ*

Tıpta uzmanlık eğitimi konusu, tabip odaları ve Türk Tabipleri Birliği'nin sürekli gündem maddelerinden birini oluşturmaktadır. Daha önceki yıllarda yapılan çalışmalar olmakla birlikte 1990'lı yıllarda bu ilginin daha da arttığı bir gerçektir.

Son olarak 24-26 Kasım 2000 tarihlerinde Antalya'da yapılan 1. Türk Sağlık Eğitimi Şurası'na katılanlar, tıpta uzmanlık eğitimi ile ilgili bilgi toplama, sorunları sistemleştirme ve çözüm üretimi konusunda en önemli çabayı TTB ve tabip odalarının gösterdiğini farketmiştir.

Bu gerçeği doğuran etkenler, TTB ve tabip odalarının tıpta uzmanlık eğitiminin geleceğindeki rolünü de ortaya koymamıza yardımcı olacaktır.

Tıpta Uzmanlık Eğitiminde Sürekli Sorunlar

Tıptaki hızlı gelişmeler, uygulama alanının enine ve derinliğine alabildiğine genişlemesine yol açıyor. Aşırı uzmanlaşmanın yarattığı sorunlar bir yana, toplumun iyi yetişmiş uzmanlara gereksinimi devam etmektedir.

Uzmanlık eğitimi, son 15 yıldır hekimlerin ve Türk Tabipleri Birliği'nin öncelikli ilgi alanlarının başında geliyor. Ülkemizdeki hekimlerin yarısının uzman olduğu, yaklaşık % 10'unun ise uzmanlık eğitimini sürdürdüğü düşünülürse bunu doğal karşılamak gerekir.

TTB'nin uzmanlık eğitimine bu kadar yoğun ilgi göstermesinin altında yatan diğer bir temel etken, Sağlık Bakanlığı başta olmak üzere, yasalarla yetki verilmiş otoritelerin giderek derinleşen bir zaaf içinde olmasıdır.

Asistanlık giriş sınavlarında yaşanan adaletsizlikler, şef ve şef yardımcılığı sınavlarında politik ve keyfi müdahaleler, 1990-1993 arasında bazı hekimlerin "yatay

geçiş" rezaleti olarak tanımlanan bir yöntemle Türkiye'de sınavsız ihtisasa kabul edilmesi; yakın döneme ait örneklerdir.

TTB, uzmanlık eğitime yönelik olumsuz müdahalelere karşı hekimlerin talepleri nedeniyle deyim yerindeyse, "sürekli alarm" halindedir. Ancak konuya ilgi göstermesinin tek nedeni bu değildir. Uzmanlık eğitimi, TTB'nin yasal görev alanlarından biridir.

Yasal Zemin

Uzmanlık eğitimi ve sürekli tıp eğitiminde yetersizliğin sonucu, uzman hekimliğin gerektiği gibi uygulanamamasıdır. "Malpraktis" veya "hekimliğin kötü uygulanması", son yıllarda kamuoyunun gündemine sık sık gelen sağlık sorunları arasındadır.

Hekimliğin meslek disiplini ve etik kurallara uygun olarak yapılıp yapılmadığını denetleme görev ve sorumluluğu Yasa ile Birliğimize verilmiştir. Ancak hekimlik uygulamalarında ortaya çıkan tek tek sorunlarla uğraşmak ve kusuru cezalandırmak, akılcı bir çözüm yolu değildir. Çare, uzmanlık eğitiminde niteliğin yükseltilmesi ve uzman hekimin sürekli eğitimidir.

TTB halkın sağlığına duyduğu sorumluluğun gereği olarak, hekimin eğitiminden görevlendirmesine, denetiminden sürekli eğitimine kadar bütün bu süreçlerde etkili bir meslek kuruluşu olma çabasıdır.

6023 sayılı TTB Yasası, kuruluş amaçlarından biri olarak "...tabipliğin kamu ve kişi yararına uygulanıp geliştirilmesini sağlamak" görevini TTB'ye vermektedir. Yine TTB Yasası'nda TTB'nin yapmakla mükellef (sorumlu) olduğu hizmetler arasında "d.Halk sağlığı ve tıp meslekleri ile ilgili meseleler için resmi makamlarla karşılıklı işbirliği yapmak" yer almaktadır.

* Uzm.Dr., Haydar Paşa Numune Hastanesi Patoloji Bölümü

Danıştay 5. Dairesi Tababet Uzmanlık Yönetmeliği Değişikliği ile ilgili açılan 2000/4810 sayılı davada 21.12.2000 günü verdiği kararda bu konuya ışık tutmaktadır:

"Ayrıca doktorluk mesleğine ilişkin bütün sorunları görüşüp çözüm önerileri üretmekle görevli kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olan ve 1219 sayılı yasayla oluşumu düzenlenen tabip odaları da, tıp uzmanlığı eğitimiyle doğrudan ilgilidir. Dolayısıyla tıp uzmanlık eğitiminin standardının ve bu eğitimi verecek sağlık kurumları ile asistan yetiştirmeye yetkili kılınacak uzmanların niteliklerinin Sağlık Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde, tıp fakülteleri, tabip odaları ve uzmanlık eğitimi verilen kuruluşların ortak katkılarıyla belirlenmesi, gerekli düzenlemenin ortaklaşa yapılması yürütülen hizmetin gereğidir."

Tıpta Uzmanlık Eğitimi Kurultayları

Tabip Odaları ve TTB'nin yıllardır sorunların çözümünü için yaptığı çalışmalar arasında İstanbul Tabip Odası tarafından 27 Şubat 1994'te İstanbul Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde düzenlenen "Tıpta Uzmanlık Eğitimi Kurultayı" önemli bir kilometre taşı olmuştur. O zamana kadar uzmanlık eğitimi ile ilgili çabaların birikimi, Kurultay'a yansımıştır. Bunun yanısıra TTB'nin 28-29 Ekim 1993'te Avrupa Tıp Uzmanları Birliği (ATUB)'ne asosiyeye üye olarak katılması, Kurultay'ın havasını olumlu yönde etkilemiştir.

Üniversiteler, eğitim hastaneleri, uzmanlık dernekleri ile tabip odalarının aktif ve geniş katılımıyla gerçekleşen Kurultay sonuç bildirgesinde şu görüşler yayınlanmıştır: *"Uzmanlık eğitiminde niteliğin yükseltilmesi, eğitim standartlarının, hükümetlerden doğrudan etkilenmeyen bir ulusal kurum tarafından belirlenip denetlenmesine bağlı görünmektedir"*

"Tıpta Uzmanlık Eğitimi Kurultayı'nın sonuçlarını izlemek ve bu alandaki çalışmalarını gerçekleştirmek üzere; tıpta uzmanlık dernekleri, TTB, Sağlık Bakanlığı ve SSK Eğitim Hastaneleri ile tıp fakültelerinin saptayacağı temsilcilerden oluşan "Tıpta Uzmanlık Kurulu" oluşturulması ve bu Kurul'un sekreterliğini Türk Tabipleri Birliği'nin yürütmesi benimsenmiştir."

Bu tarihten beri Tıpta Uzmanlık Eğitimi Kurultayları her yıl tekrarlanarak uzmanlık eğitimiyle ilgili tarafları bir araya getirmektedir.

18 Şubat 1995'te Ankara Tıp Fakültesi'nde düzenlenen İkinci Kurultay öncesinde 1 Kasım 1994'te TTB ve tıpta uzmanlık derneklerini bir araya getiren bir düzenleme ile TTB-Uzmanlık Dernekleri Koordinasyon Kurulu (TTB-UDKK)'nin kurulması, bir başka önemli adım olmuştur.

Üçüncüsü ve dördüncüsü İstanbul'da, beşincisi Ankara'da, altıncısı İzmir'de yapılan Kurultaylarda da

uzmanlık eğitiminde reform arayışının sembolü ve somut ifadesi haline gelen Tıpta Uzmanlık Tüzüğü, vakıf üniversiteleri, eğitim kurumlarının değerlendirilmesi, yeterlilik kurulları, asistan karnesi, tıp kongreleri gibi konular gündeme alınmıştır.

TTB ve Uzmanlık Dernekleri İşbirliği

Uzmanlık eğitimi konusunda Sağlık Bakanlığı, tıp fakülteleri ve TTB yanında yoğun çaba gösteren diğer bir taraf ise uzmanlık dernekleridir. 1980'li yılların sonundan itibaren dernekler, bilimsel kongre ve sempozyumlar yanında uzmanlık eğitimi ele aldıkları toplantılar düzenlemeye başlamıştır. Uzmanlık eğitimi müfredatı konusunda eğitimcilerin ve derneklerin yaptığı hazırlıklar oldukça eski yıllara dayanmaktadır.

Uzmanlık dernekleri son altı yıldır bu etkinliklerini Türk Tabipleri Birliği Uzmanlık Dernekleri Koordinasyon Kurulu (TTB-UDKK) çatısı altında daha eşgüdümlü olarak sürdürmektedir

TTB-UDKK, Uzmanlık Eğitimi Kurultaylarının bir ürünü olarak 1 Kasım 1994'te kurulmuştur. Halen bünyesinde 30.000'den fazla üyesi olan 80 uzmanlık derneğini bir araya getirmektedir. Uzmanlık eğitiminin en yoğun olduğu Ankara, İstanbul ve İzmir Tabip Odaları Kurul'da ikişer üye ile temsil edilmekte, TTB Merkez Konseyi ise dört temsilci belirlemektedir. TTB Tıp Eğitimi Kolu Başkanı da Genel Kurul'un doğal üyesidir.

TTB temsilcilerinin UDKK içindeki rolü, öncelikle konuları hekimliğin genel ilkeleri ve çıkarları açısından ele almaktır. Pratisyen hekimlerin, asistanların ve uzmanlık derneklerinde ağırlıklı olarak temsil edilemeyen hekim gruplarının eğilimlerini tartışma ve kararlara taşımaktır. Zaman zaman uzmanlık dernekleri ve uzmanlık dalları arasındaki belirebilen tartışmalı konularda TTB temsilcilerinin birleştirici bir rol oynaması gerekebilmektedir.

Uzmanlık Eğitiminin Geleceği ve TTB

Tıpta uzmanlık eğitimiyle ilgili sorunların kısa zamanda çözülmesi güç görünmektedir. Tıp eğitimi ve sağlık sistemimizdeki karmaşa da dikkate alındığında sorunlara tek başına TTB'nin çabasıyla çare bulunması mümkün değildir.

Hekim sayısının hızla artmaya devam etmekte, uzmanlaşma baskısı sürmekte, eğitim yaygınlaşmaktadır. Kamu sağlık kurumlarının ihmali ve kamuda düşük ücret politikası hükümet politikaları olarak gelenekselleşmiştir.

Bu karmaşa içinde en önemli gereksinim, uzmanlık eğitimi ve uygulamasında Türkiye'ye özgü politikaların geliştirilmesi ve sürekli yenilenmesidir. Hükümetlerin ve Sağlık Bakanlığı'nın bu görevi yerine getirmedeği durumda, bu hedefe yönlendirilmesi, bu amaçla hekimlerin ve halkın desteğini alacak bir kamuoyu oluşturulması zorundayız. TTB'nin sağlık alanındaki temel politikası sosyal devlet

ilkesi ve kamu sağlık kurumlarının geliştirilmesi çevresinde örülmelidir.

“Avrupa Birliği süreci” ve uzmanlık eğitimi

“Avrupa Birliği’ne uyum süreci” diye nitelenen moda akım, uzmanlık eğitimini de yakından ilgilendiren bir noktaya gelmiştir. Hekimlerimiz ve uzmanlık eğitimiyle ilgili bazı kişi ve kurumlar, AB’ne dahil olduğunda veya uyum sürecine girildiğinde uzmanlık eğitimi ve uygulamasıyla ilgili sorunların kendiliğinden çözüleceği umut ve beklentisine kapılmış görünmektedir.

“AB’ye uyum için kalite” yaklaşımı, çoğu zaman ulusal gereksinimler için nitelikli ve eşit sağlık hizmeti anlayışını gölgede bırakabilmektedir. Asıl amaç, yani toplumsal gereksinimler unutulmamalı, “bütün ülke için kalite, bütün hekimlere nitelikli eğitim” yaklaşımı ihmal edilmemelidir. Aksi durumda tıpta uzmanlık eğitiminde standardizasyon, nitelik artımı ve yenilenme toplumun ve hekimlerin çoğu açısından anlamını yitirecektir.

Uzmanlık eğitimi ile ilgili bütün gayretlerin; “A grubu” sayılan tıp fakültelerimiz, sınırlı sayıda eğitim birimi ve özel sağlık kurumlarına yarar sağlamakla sınırlı kalması tehlikesini ciddiye almak zorundayız. Özellikle vakıf üniversiteleri ve sağlık kuruluşları kamu kaynaklarıyla desteklenirken basın tarafından sürekli teşvik edilmekte, kamu eğitim kurumlarımızın aleyhine gelişme göstermektedir.

Aynı şekilde Avrupa Birliği’nin nitelikli insangücü talebini karşılayacak bir insan göçüne karşı etkili önlemler alınması konusunda ısrarlı çaba göstermek durumundayız.

Devlet yönetiminin, parlamentonun, hatta yargı organlarımızın, hekimlerin ve uzmanlık derneklerinin bu hedeflere yöneltildiği konusunda TTB’ye önemli görevler düşmektedir.

Üniversiteler ve Sağlık Bakanlığı ile İşbirliği

Hekimlik ve sağlıkla ilgili konularda diğer kuruluşlarla işbirliği açısından arzu edilen noktada bulunduğu söylenemez. Uzmanlık dernekleri ile sağlanan sürekli işbirliği ve üniversitelerimizin meslek kuruluşlarıyla giderek gelişen bir alışveriş içinde olmaları umut vericidir. Ancak Sağlık Bakanlığı’nın bu dönemde iyice belirginleşen tutumu, olumsuz ve kaygı vericidir: Açıklık yerine gizlilik, adalet yerine keyfiyet, bilgi yerine günlük siyaset tercih edilmektedir.

Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan yasa, tüzük ve yönetmelik tasaklarının hemen hepsinin kamu kurumu niteliğinde bir kuruluş olan Türk Tabipleri Birliği’nden

adeta saklanmaya çalışılması ilginçtir. Sağlık Bakanlığı’nın kısır politik hesapların üzerine çıkarak ulusal sağlık hedefleri için çaba göstermesi doğrultusunda sabırlı ve ısrarlı bir çaba göstermek zorundayız.

İnsangücü politikası ve uzmanlık eğitimi için asgari hedefleri saptamak

TTB’nin uzmanlık eğitim konusunda atması gereken ilk adım, ileri görüşlü bir insangücü politikası saptanması olabilir. Bu konuda Sağlık Bakanlığı, Üniversiteler, DPT yanında diğer meslek birlikleri ve sağlık insangücü istihdam eden kuruluşlarla işbirliği yapılması gerekecektir.

İnsangücü planlamasından sonra ikinci adım, bu eğitimin hangi kurumlarda verileceğini saptamaktır. Bu kurumlar ve eğitim birimlerinde aranacak asgari standartlar yine Sağlık Bakanlığı, SSK, Tıp Fakülteleri gibi sağlık hizmeti verilen kuruluşlarla, tıp mesleğini temsil eden TTB ve uzmanlık derneklerinin katılımıyla belirlenebilir.

Son aşamada uzmanlık eğitiminin sürekli değerlendirilmesi ve denetiminde de TTB bir taraftır.

Uzmanlık eğitimi alanların ve eğiticilerin özlük hakları TTB’nin diğer bir çalışma alanıdır. Önemli sorumluluklar verilen eğiticinin yaşam standartını sağlamak için ikinci bir işte çalışmak zorunda kalması yanlıştır. TTB, eğiticilik görevlerindeki hekimlerin tam süre çalışmalarını güvence altına alacak bir ücretlendirme politikasını bu dönemde daha fazla öne çıkarabilir.

Uzmanlık Eğitiminde Reform için Hekimlerin Güçbirliği

TTB ve UDKK öteden beri uzmanlık eğitimi ile ilgili konularda reform arayışlarını açık tartışma ortamlarında olgunlaştırmaktadır. Ülkemizin gereksinimlerine uygun sayı ve nitelikte uzman hekim yetiştirilmesi temel hedef olarak benimsenmiştir. TTB bu süreçteki ilkeli, sabırlı, kapsayıcı tutumunu sürdürmelidir.

Başarı, hekimlerin güçlü bir birlik oluşturmalarına bağlıdır. TTB’ye düşen, bunu organize etmektir.

Halen TTB ve uzmanlık dernekleri arasında mevcut olan güçbirliği, eğitim hastanelerini ve tıp fakültelerini kapsayarak gelişmektedir. Önümüzdeki dönem bu önemli hekim ittifakının ürünleri ve somut adımları ortaya konulduğunda Sağlık Bakanlığı’nın bu gelişmelere uzun süre direnmesi mümkün değildir.

Politik veya kişisel hesaplarla bu süreci geciktirenler, halkın sağlığına, tıp eğitimine ve mesleki geleceğimize zarar vermiş olacaktır.